

SCENARIUSZ POCHODZI Z PUBLIKACJI
"EDUKACJA GLOBALNA NA ZAJĘCIACH HISTORII
W GIMNAZJUM" WYDANEJ PRZEZ
CENTRUM EDUKACJI OBYWATELSKIEJ W 2015 ROKU
W RAMACH PROJEKTU "W ŚWIAT Z KLASĄ"
AKTUALIZACJA W RAMACH PROJEKTU
"ŚCIEŻKI DO CELÓW" W 2019 ROKU

CYWILIZACJE WIELKICH RZEK

Zajęcia wprowadzają do tematyki edukacji globalnej i pozwalają młodzieży zapoznać się z podstawową terminologią (np. z pojęciami: globalna Północ, globalne Południe) oraz znaczeniem wody dla rozwoju cywilizacji. Uczniowie i uczennice dowiedzą się o najstarszych cywilizacjach wielkich rzek oraz ich spuściznie. Będą doskonalić umiejętność pracy w grupie i posługiwania się mapami.

Zagadnienia:

- ▶ Zasoby naturalne

Czas trwania:

- ▶ 45 minut

Pytanie kluczowe:

- ▶ Czy H_2O ma wpływ na historię?

Cele zajęć:

- ▶ Uzasadnisz, że woda była czynnikiem determinującym rozwój państw starożytnych.
- ▶ Wskażesz na mapie najstarsze cywilizacje oraz kraje globalnego Południa i globalnej Północy.

Wyjaśnisz terminy:

- cywilizacja, globalna Północ, globalne Południe.
- ▶ Podasz przykładowe osiągnięcia cywilizacji wielkich rzek.

Związek z podstawą programową dla szkoły podstawowej:

- ▶ Klasa V:
I.1,4,5, II.2,4, III.1,2,3,4
I.1,2,5

Metody:

- ▶ Rozmowa nauczająca
- ▶ Gra dydaktyczna: *Poker kryterialny*

Praca z mapą**Formy pracy:**

- ▶ Praca w grupach
- ▶ Praca zbiorowa jednolita

Środki dydaktyczne i materiały:

- ▶ Załączniki
- ▶ Słownik języka polskiego lub encyklopedia
- ▶ Mapa świata (ścienna)

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

- ▶ 6 Czysta woda i warunki sanitarne

MIN

Wprowadzenie

3

0

3

6

3

Praca właściwa

7

1

22

15

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. W dowolnej krótkiej formie powtórz najważniejsze informacje dotyczące najstarszych dziejów człowieka; możesz to zrobić, wykorzystując np. metodę „zgaduj-zgadula” (np. Gdzie pojawili się pierwsi ludzie?, Czym się zajmowali i jak wyglądały ich warunki życia?, Czym była rewolucja neolityczna?, itp.).
2. Narysuj na tablicy schemat ilustrujący etapy rozwoju cywilizacyjnego człowieka i krótko je omów.

**ETAPY ROZWOJU
CYWILIZACYJNEGO
CZŁOWIEKA**

3. Zapisz na tablicy pytanie kluczowe: Czy H_2O ma wpływ na historię?, i zaproponuj, aby uczniowie i uczennice odpowiedzieli na nie (tak lub nie) poprzez podniesienie rąk. Zapisz wyniki głosowania na tablicy.
4. Podziel klasę na 4-5-osobowe zespoły i wyjaśnij, że zagrają za chwilę w pokera kryterialnego. Rozdaj każdej grupie instrukcję, karty do gry oraz planszę (załączniki nr 1-3). Po upływie 10 minut (tyle czasu zajmuje gra), poproś o odczytanie przez przedstawicieli i przedstawicielki kolejnych grup ich ustaleń: który czynnik grupa uznała za najważniejszy, aby mogło powstać państwo, a które czynniki umieściła w dalszej kolejności. Po wysłuchaniu wszystkich grup wyjaśnij znaczenie wody dla rozwoju i życia w ogóle, zarówno w przeszłości, jak i obecnie.

| Materiały na temat znaczenia wody w kontekście globalnym znajdziesz m.in. tu:
 | Kampania Edukacyjna PAH - Studnia dla Południa: <https://www.pah.org.pl/dokumenty/#materiały-edukacyjne>
 | Polska Fundacja Ochrony Zasobów Wodnych, Problem dostępu do wody na świecie:
 | <http://www.pfozw.org.pl/zrodlo-wiedzy/arttykul-problem-dostepu-wody/>
 | Polska Akcja Humanitarna, "Prawo do wody", Materiały opracowane w ramach projek-
 | tu „Prawa człowieka – perspektywa globalna, scenariusze zajęć dla dzieci i młodzieży”
 | dofinansowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej: [http://fed.home.pl/teg/
 | images/b_wprowadzenie_prawo%20do%20wody.pdf](http://fed.home.pl/teg/images/b_wprowadzenie_prawo%20do%20wody.pdf)

	23	1
	26	3
	29	3
	30	1
	35	5
Podsumowanie	40	5
	45	5

5. Wróć do pytania kluczowego, powtórz głosowanie i zapisz na tablicy nowe wyniki.
6. Zapytaj uczniów i uczennice, co według nich oznacza termin „cywilizacja”. Zbierz odpowiedzi, a następnie poproś o odczytanie wyjaśnienia ze słownika języka polskiego lub encyklopedii.
7. Poinformuj młodzież, że najstarsze cywilizacje powstały nad wielkimi rzekami. Podaj ich nazwy, nazwy rzek oraz wskaż je na mapie. (Cywilizacja Indii: Indus; Chin: Huang-ho, Jangcy; Mezopotamii: Tygrys i Eufrat; Egiptu: Nil).
8. Jeszcze raz wróć do pytania kluczowego, przeprowadź ostatnie głosowanie, zapisz wyniki i podkreśl właściwą odpowiedź.
9. Zaprezentuj mapę podziału świata na globalną Północ i globalne Południe (załącznik nr 4). Możesz także zaprezentować ten podział na mapie ściennej. Wyjaśnij terminy „globalna Północ” i „globalne Południe”, zwracając szczególną uwagę na znaczenie, jakie ma posługiwanie się nimi. Poproś, aby uczniowie i uczennice określili, w której części świata – zgodnie z tym podziałem – znajdują się obecnie cywilizacje wielkich rzek.

Pojęcia „globalne Południe” i „globalna Północ” coraz częściej stosuje się na określenie krajów i rejonów geograficznych, które do niedawna określano mianem „Trzeciego i Pierwszego Świata” czy potocznie „krajami rozwijającymi się i rozwiniętymi”. Terminy „Trzeci i Pierwszy Świat” odnosiły się do zimnowojennego podziału świata na strefy wpływów na osi Wschód-Zachód i straciły obecnie na aktualności, zwłaszcza, że mogą być postrzegane jako wartościujące (w rozumieniu „pierwszy” = „lepszy”, „trzeci” = „gorszy”). W podobny sposób wartościujące może być stosowanie terminów „kraje rozwijające się i rozwinięte”, a także fakt, że w ich wydźwięku na pierwszy plan wysuwa się rozumienie rozwoju w kontekście materialnym, co nie musi stanowić punktu odniesienia dla wszystkich kultur i cywilizacji. Obecnie stosowany podział na globalną Północ i globalne Południe również jest dość umowny – globalna Północ to kraje tzw. „Zachodu” – głównie Europy i Ameryki Północnej, ale także Australia i Nowa Zelandia, które, choć znajdują się na południowej półkuli, plasują się wśród najbardziej uprzemysłowionych i rozwiniętych gospodarczo państw świata. Globalne Południe – kraje Afryki, Azji czy Ameryki Południowej, zamieszkuje z kolei większość ludności świata – ponad 2/3 wszystkich mieszkańców.

10. Rozdaj konturowe mapki świata (załącznik nr 5) i poproś, aby młodzież zaznaczyła na nich najstarsze cywilizacje, o których była mowa podczas zajęć, oraz podział na kraje globalnej Północy i globalnego Południa.
11. Opowiedz o wielkim dorobku cywilizacyjnym, spuściznie, wynalazkach i odkryciach, które ludzkość zawdzięcza obszarom, które nazywa się obecnie „globalnym Południem” (np. pismo, koło, papier, astronomia, architektura itp.). Podkreśl, że powinno się o nich zawsze pamiętać i doceniać.

PRACA DOMOWA:

1. Poproś młodzież o wyszukanie informacji na temat dorobku i wynalazków omawianych cywilizacji i ich znaczeniu dla współczesności oraz skonstruowanie w zeszytach tabeli według przykładu:

Cywilizacja	Dorobek/Wynalazek cywilizacji	Czy jest obecnie wykorzystywany, a jeśli tak, to w jakiej formie?
Mezopotamia	Pismo	Tak; idea pisma pozostała, choć nie w postaci pisma klinowego; kolejne cywilizacje wykorzystują obecnie inne znaki.

2. Zadanie dodatkowe: Zachęć młodzież do obejrzenia kilkunastominutowego filmiku pt. „Starożytna pomysłowość w gromadzeniu wody”. Poproś, aby młodzież na jego podstawie udzieliła pisemnej odpowiedzi na pytanie: Na czym polegała owa starożytna pomysłowość?

Link do filmu:

http://bit.ly/ted_anupam_mishra_woda

POKER KRYTERIALNY – INSTRUKCJA DO GRY

W ciągu 10 minut macie stworzyć własne państwo – Waterland. Aby mogło ono zaistnieć, powinniście wypełnić kartami całą planszę gry. Dokonacie tego, postępując zgodnie z poniższą instrukcją:

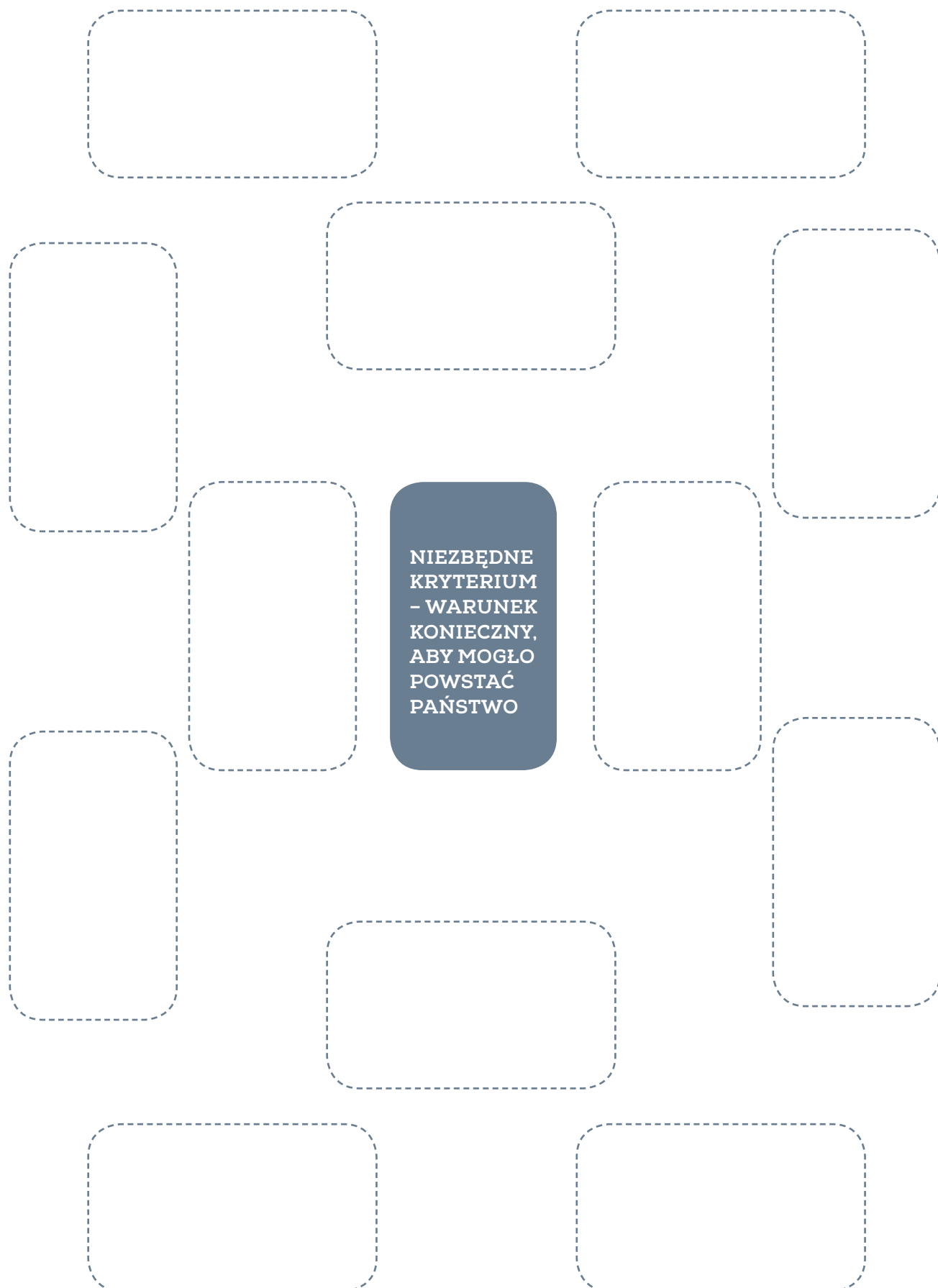
- 1.** Zgodnie z kierunkiem wskazówek zegara rozdajcie sobie wszystkie karty – kryteria, czyli warunki, jakie muszą zostać spełnione, aby mogło powstać państwo.
- 2.** Zastanówcie się, które kryteria muszą być koniecznie spełnione, a które mają mniejsze znaczenie.
- 3.** Zaczynając od osoby, która otrzymała ostatnią kartę, umieszczajcie je kolejno na polach planszy, przestrzegając następujących zasad:
 - a)** W centralnym miejscu znajduje się najważniejszy czynnik, konieczny, aby powstało państwo.
 - b)** Im dalej od środka planszy, tym czynniki stają się mniej ważne.
 - c)** Na każdym polu może znajdować się tylko jedna karta.
 - d)** Jeżeli gracz chce położyć kartę na polu, które jest już zajęte, musi swoimi argumentami przekonać pozostałych do jej usunięcia.
 - e)** Usunięta z pola karta wraca do gracza, który ją tam umieścił.
- 4.** Gra trwa do momentu pozbycia się przez graczy wszystkich kart.

POKER KRYTERIALNY

– KARTY DO GRY

 POSŁUGIWANIE SIĘ PISMEM	 BUDOWA SPICHLERZY	 WYNALEZIENIE KOŁA
 ZORGANIZOWANIE ARMII	 ROZWÓJ ŻEGLUGI	 DOSTĘP DO WODY
 SPISANIE PRAWA	 WZROST ZNACZENIA RELIGII	 WIĘKSZA ILOŚĆ POŻYWIENIA
 WZROST LICZBY LUDNOŚCI	 ZAKŁADANIE OSAD (PÓŹNIEJ WSI I MIAST)	 ROZWÓJ ROLNICTWA I HODOWLI (PÓŹNIEJ RZEMIOSŁA I HANDLU)
	 WYKSZTAŁCENIE SIĘ SYSTEMU ZARZĄDZANIA (WŁADCA, URZĘDNICY)	

POKER KRYTERIALNY **– PLANSZA DO GRY**

MAPA „GLOBALNA PÓŁNOC, GLOBALNE POŁUDNIE”

ZAŁĄCZNIK NR 5 – MATERIAŁ POMOCNICZY

MAPA KONTUROWA ŚWIATA

Zaznacz na mapie najstarsze cywilizacje, o których była mowa podczas zajęć (wraz z rzekami: Nil, Jangcy, Huang-ho, Indus, Eufrat i Tygrys), oraz podział na kraje globalnej Północy i globalnego Południa.

Scenariusz pochodzi z publikacji „Edukacja globalna na zajęciach historii w gimnazjum” wydanej przez Centrum Edukacji Obywatelskiej w 2015 roku w ramach projektu „W świat z klasą”.

Publikacja dostępna pod adresem: http://bit.ly/WSK_Historia

Aktualizacja w ramach projektu „Ścieżki do Celów” w 2019 roku.

Autorka: Patrycja Kopcińska

Aktualizacja: Patrycja Kopcińska, Justyna Zamojda

Projekt jest współfinansowany w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP oraz ze środków Unii Europejskiej.

polska pomoc

Materiał jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa 4.0 Międzynarodowe. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Centrum Edukacji Obywatelskiej. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2019. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej.